

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

© Миськів І.М., Полатайко М.К., Гриза П.В., Максимова Т.М., 2008
УДК 616-003.2:615.38

І.М. Миськів, М.К. Полатайко, П.В. Гриза, Т.М. Максимова

ПОШИРЕНІСТЬ ГЕМОТРАНСМІСИВНИХ ІНФЕКЦІЙ СЕРЕД ДОНОРІВ УКРАЇНИ

Інститут патології крові та трансфузійної медицини АМН України (м. Львів), Львівський національний медичний університет ім. Д. Галицького

Розглянуті питання поширеності гемотрансмисивних інфекцій серед донорів України та ефективність застосування тест-систем різних виробників у тестуванні донорської крові на наявність маркерів гемотрансмисивних інфекцій.

Ключові слова: донорство, гемотрансмисивні інфекції, поширеність, тест-системи.

За останні десятиліття в Україні, як і в усьому світі, неухильно збільшується потреба лікувальних закладів у компонентах і препаратах донорської крові. Актуальними стали проблеми донорства, інфекційної безпеки донорської крові та її компонентів, впровадження в закладах служби крові новітніх технологій з переробки донорської плазми на біопрепарати та їх вірус-інактивація [1].

Однією з важливих проблем сучасної трансфузіології є небезпека передачі інфекційних захворювань через кров, її компоненти та препарати, виготовлені з донорської плазми. До них належать так звані гемотрансмисивні інфекції, зокрема ВІЛ-інфекція, гепатити В і С, сифіліс та інші захворювання.

Безпека проведення компонентної гемотрансфузійної терапії насамперед базується на якості відбору донорів і дослідженні донорської крові на специфічні маркери вірусних та інших інфекцій [2].

Нами проаналізовані результати тестування донорської крові на наявність маркерів збудників трансмісивних інфекцій та їх поширеність серед донорів у 2006 р.

Матеріали і методи

Матеріалами для аналізу поширеності трансмісивних інфекцій серед донорів України були звіти обласних станцій (Центрів) переливання крові за 2006 р. та дані власних досліджень.

Маркери ВІЛ-інфекції визначали за допомогою верифікаційних досліджень методом імуноферментного аналізу (ІФА). Підтвердження позитивних результатів

скринінгових досліджень отримували методами ІФА та імуноблоту із контрольних лабораторій. Наявність маркерів гепатитів В і С визначали за даними повторно позитивних результатів в ІФА, а сифілісу – при повторній серопозитивній відповіді в ІФА та комплексі серологічних реакцій (КСР).

Результати досліджень та їх обговорення

У 2006 р. в закладах служби крові України було обстежено на ВІЛ-інфекцію, гепатит В, гепатит С і сифіліс 822 015 зразків донорської крові, з яких 56 284 (6,8 %) – платних (активних) донорів і 765 731 (93,2 %) – безоплатних (донорів резерву).

Скринінг зразків донорської крові на наявність антитіл до ВІЛ

ВІЛ-інфекція/СНІД набула загрозливого епідемічного поширення. За даними експертів ВООЗ, більше 1 % населення України є ВІЛ-інфікованими. У глобальному масштабі ВІЛ/СНІД вийшла на четверте місце серед причин смерті [3, 4]. У структурі груп ризику підвищеної захворюваності на ВІЛ-інфекцію в Україні понад 60 % займають ін'єкційні наркомани, росте відсоток інфікованих статевим шляхом, збільшується кількість ВІЛ-інфікованих новонароджених дітей. За останні роки в Україні зареєстровано низку випадків зараження хворих на ВІЛ-інфекцію через трансфузії компонентів донорської крові. Застосування високоінформативних тест-систем з показником чутливості 100 % і специфічності близько 100 % є основним завданням закладу служби крові для інфекційної безпеки донорської крові та її компонентів.

У 2006 р. для діагностики ВІЛ-інфекції в Україні використовувалися тест-системи чотирьох фірм-виробників.

Кількість проведених досліджень донорської крові на наявність антитіл до ВІЛ з використанням тест-систем різних виробників представлено в таблиці 1.

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Таблиця 1

Скринінг донорської крові на наявність маркерів гемотрансмісивних інфекцій (2006 р.)

Назва тест-системи, фірма-виробник		n	Кількість проведених досліджень	
			абс. число	%
ВІЛ	ІФА ВІЛ 1/2 DIA-HIV 1/2 «Діапроф Мед» (Україна)	36	797 396	97,0
	Genscreen HIV 1/2 (Франція)	3	15 814	1,9
	ИФА-АНТИ-НІВ 1+2 «Диагностические системы» (Росія)	4	8 196	1,0
	ELISA 000 (Корея)	1	609	0,1
	Всього	44	822 015	-
HBV	ДІА-HBV «Діапроф Мед» (Україна)	37	792 439	98,2
	ИФА HBsAg, «Диагностические системы» (Росія)	11	14 801	1,8
	Всього	48	807 240	-
HCV	ДІА-HCV «Діапроф Мед» (Україна)	39	790 665	97,5
	ИФА-АНТИ-HCV „Диагностические системы» (Росія)	11	18 433	2,3
	Vitrotest (Україна)	2	1 624	0,2
	Всього	42	810 722	-
сифіліс	ДІА Syph «Діапроф Мед» (Україна)	25	765 239	94,9
	ДІА Syph «Диагностические системы» (Росія)	3	17 098	2,1
	КСР	-	24 221	3,0
	Всього	28	806 558	-

Примітка (тут і далі). n – кількість використаних серій тест-систем (абс. число).

Основна маса зразків донорської крові обстежувалась на вітчизняних тест-системах фірми-виробника «Діапроф Мед» – 97,0 % (Україна), з використанням 36 серій діагностикуму і лише 3,0 % на французьких, російських і корейських тест-си-

стемах. Кількість первинно-, повторно- та істинно-позитивних ВІЛ-зразків донорської крові, отриманих в ІФА на тест-системах різних фірм-виробників, представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Кількість первинно-, повторно- та істинно-позитивних ВІЛ-зразків крові, отриманих в ІФА на тест-системах різних фірм-виробників (2006 р.)

Тест-система, виробник		n	Кількість проведених досліджень			
			Первинно-позитивних		Повторно-позитивних	
			абс. число	%	абс. число	%
ВІЛ	ІФА ВІЛ 1/2 DIA-HIV S «Діапроф Мед» (Україна)	797 396	7 814	1,0	5 125	0,6
	Genscreen HIV 1/2 (Франція)	15 814	77	0,5	55	0,3
	ИФА-АНТИ-НІВ 1+2 «Диагностические системы» (Росія)	81 96	99	1,2	46	0,6
	ELISA 000 (Корея)	609	Даних немає			
	Всього	822 015	7 990	-	5 226	-
HBV	ДІА-HBV «Діапроф Мед» (Україна)	792 439	13 297	1,7	9 253	1,2
	ИФА HBsAg «Диагностические системы» (Росія)	14 801	318	2,1	267	1,8
	Всього	807 240	13 615	-	9 520	-
HCV	ДІА-HCV «Діапроф Мед» (Україна)	790 665	20 444	2,6	17 223	2,2
	ИФА-АНТИ-HCV «Диагностические системы» (Росія)	18 433	1 114	6,0	801	4,3
	Vitrotest (Україна)	1 624	57	3,5	52	3,2
	Всього	810 722	21 615	-	18 076	-
сифіліс	ДІА Syph «Діапроф Мед» (Україна)	765 239	9 535	1,2	8 150	1,0
	ДІА Syph «Диагностические системы» (Росія)	17 098	314	1,8	216	1,3
	КСР	24 221	91	0,4	86	0,3
	Всього	806 558	9 940	-	8 452	-

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кількість несправжньо-позитивних результатів на тест-системах фірм-виробників становить: Genscreen HIV (Франція) – 0,05 %; ИФА-АНТИ-HIV 1+2 «Диагностические системы» (Росія) – 0,35 %; ИФА ВИЛ 1/2 та DIA-HIV S «Діапроф Мед» (Україна) – 0,52 %.

Показник специфічності тест-систем складає: Genscreen HIV (Франція) – 99,9 %, ИФА ВИЛ 1/2 та DIA-HIV 1/2 «Діапроф Мед» (Україна) – 99,5 %, ИФА-АНТИ-HIV 1+2 «Диагностические системы» (Росія) – 99,6 %.

Під час обстеження донорів було виявлено 1 017 ВИЛ-інфікованих, що становить 0,12 %, з яких 19 платних (0,03 %) та 998 безоплатних (0,13 %). Поширеність ВИЛ серед платних і безоплатних донорів дорівнює відповідно 33,8 і 103,3 на 100 000 донацій. Середній показник поширеності ВИЛ серед донорів України у 2006 р. становив 123,7 на 100 000 донацій.

Найвищі показники поширеності ВИЛ-інфекції серед донорів зареєстровано у Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Миколаївській, Кіровоградській, Одеській областях. Найнижчі показники поширеності ВИЛ-інфекції серед донорів у Тернопільській, Закарпатській областях.

В Україні щорічно спостерігається зростання показника поширеності ВИЛ-інфекції серед осіб, які виявили бажання стати донорами.

Скринінг донорської крові на наявність маркерів гепатиту В (HBsAg)

Гепатит В є однією з найактуальніших проблем як інфектології, так і трансфузіології. Це пов'язано не тільки з досить тяжким перебігом хвороби, але з хронізацією її у 6-10 % дорослих та у 70-90 % дітей першого року життя з подальшою еволюцією хвороби у цироз печінки та гепатоцелюлярну карциному. В Україні зареєстровано близько 1 млн хворих на хронічний гепатит В, які є джерелом збудника для оточуючих [3, 4]. Виявлення маркеру гепатиту В у донора є запобіжним заходом до розповсюдження цієї інфекції через донорську кров та її деривати.

Лабораторії імунології закладів служби крові України для скринінгу донорської крові на наявність HBsAg у 2006 р. використовували тест-системи двох фірм-виробників. На тест-системах ДІА-НВУ фірми «Діапроф Мед» (Україна) було проведено 98,2 % досліджень зразків донорської крові з використанням 37 серій діагностикуму; на тест-системах ИФА HBsAg, «Диагностические системы» (Росія) було обстежено 1,8 % зразків донорської крові з використанням 11 серій (табл. 1). Віднос-

на кількість повторно-позитивних результатів в ИФА, які збіглися з первинно-позитивними при роботі з тест-системами «ДІА-НВУ» фірми «Діапроф Мед»(Україна), становить 69,6 %, а при роботі з тест-системами ИФА HBsAg фірми «Диагностические системы»(Росія) – 84,0 % (табл. 2).

На наявність HBs антигену було обстежено 807 240 зразків донорської крові, з яких 56 309 (7,0 %) взяті від платних донорів і 750 931 (93,0 %) від безоплатних. Виявлено 9 520 (1,2 %) – серопозитивних зразків, з яких 210 (0,4 %) серед платних донорів та 9 310 (1,2 %) – серед безоплатних. Поширеність гепатиту В серед платних і безоплатних донорів становила відповідно 373 і 1239,8 на 100 000 донацій. Середній показник поширеності носійства вірусу гепатиту В серед донорів України у 2006 р. становив 1179,3 на 100 000 донацій. Найвищі показники поширеності маркерів гепатиту В серед донорів зареєстровано у Закарпатській, Кіровоградській, Івано-Франківській, Одеській, Миколаївській, Чернівецькій областях; найнижчі – у Волинській, Рівненській, Сумській областях.

Скринінг донорської крові на наявність антитіл до вірусу гепатиту С

Актуальною проблемою трансфузіології є виявлення в крові донора антитіл до вірусу гепатиту С. Гепатит С дуже часто називають «лагідним вбивцею», маючи на увазі легкий перебіг хвороби в гострій стадії, з високою хронізацією процесу (80 %). У світі, за даними різних експертів, зареєстровано від 150 до 500 млн хворих на гепатит С, в Україні така реєстрація почалася лише з 2003 р. [3, 4]. Гепатит С передається парентеральним шляхом, існують групи людей з підвищеним ризиком зараження цією інфекцією. На першому місці – ін'єкційні наркомани та ВИЛ-інфіковані, реципієнти компонентів і препаратів донорської крові, хворі, які перебувають на гемодіалізі тощо. Своєчасне виявлення антитіл до вірусу гепатиту С у крові донора запобігає зараженню хворих через компоненти та препарати плазми донорської крові.

Дослідження зразків донорської крові на наявність антитіл до вірусу гепатиту С проводилося методом ИФА з використанням скринінгових тест-систем трьох фірм-виробників: власного виробництва – 97,7 % і лише у 2,3 % російського виробництва (табл. 1).

Кількість первинно-позитивних зразків донорської крові, які підтвердилися як повторно-позитивні до вірусу гепатиту С на тест-системах ДІА-НСУ «Діапроф Мед»(Україна), становила

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

84,2 %, на тест-системах ІФА-АНТИ-НСV „Диагностические системы» (Росія) – 71,9 %, тоді як при застосуванні тест-систем Vitrotest (Україна) – 91,2 % (табл. 2). На наявність антитіл до вірусу гепатиту С (НСV) було обстежено 810 722 зразки донорської крові, з яких 56 765 (7,0 %) взято від платних донорів і виявлено 372 особи з наявністю маркерів гепатиту С, та 753 957 (93,0 %) від безплатних – виявлено 17 704 осіб з наявністю маркерів гепатиту С. Показник поширеності вірусу гепатиту С серед платних і безплатних донорів становив відповідно 655,3 і 2348,1 на 100 000 донацій. Середній показник поширеності вірусу гепатиту С серед донорів України становить 2229,6 на 100 000 донацій. Найвищі показники поширеності вірусу гепатиту С серед донорів зареєстровано у Закарпатській, Хмельницькій, Кіровоградській, Одеській областях; найнижчі – у Волинській, Сумській областях та м. Севастополь.

Скринінг донорської крові на наявність збудника сифілісу

Щороку в світі реєструється близько 12 млн свіжих випадків сифілісу [3]. Сучасний етап проблеми сифілісу в Україні характеризується не тільки високим рівнем захворюваності, але й тим, що в більшості випадків спостерігаються приховані та нетипові прояви захворювання з резистентністю до терапії. Основними факторами, що вплинули на зростання захворюваності в Україні, є наркоманія, поширеність проституції серед молоді, незахищені статеві контакти, алкоголізм. Дослідження зразків крові донорів на маркери сифілісу є обов'язковим для служби крові. Серологічна діагностика сифілісу є провідною та найбільш доступною. Широко застосовуються реакції Вассермана і RPR (*rapid plasma regain*) тест, кардіоліпіновий тест, реакції гемаглютинації (РГА) та мікропреципітації, імунофлуоресценції та ІФА. Недавно була введена в лабораторну практику закладів служби крові та лікувальних установ (наказ МОЗ України № 467 від 23.09.2004 р.) експрес-діагностика сифілісу на імунохроматографічній смузі. Хроматографічні експрес-тести призначені для визначення специфічних антитіл до збудника сифілісу в цільній крові, сироватці або плазмі крові.

Скринінг донорської крові на наявність збудника сифілісу проводився методом ІФА. Було протестовано 94,9 % проб донорської крові з використанням 25 серій тест-систем ДІА Syph «Діапроф Мед» (Україна), ДІА Syph «Діагностические системы» (Росія) – 2,1 % з використанням 3 серій, реш-

та (3 %) обстежувались з використанням комплексу серологічних реакцій (КСР) (табл. 1). Заклади служби крові України у 2006 р. використовували для виявлення збудника сифілісу вітчизняні тест-системи (94,9 %) і лише 2,1 % тест-системи російського виробництва (табл. 1).

Кількість первинно-позитивних результатів, які підтвердилися як повторно-позитивні, становила на тест-системах ДІА Syph «Діапроф Мед»(Україна) – 1,0 %, ДІА Syph «Діагностические системы»(Росія) – 1,3 %, методом КСР – 0,3 % (табл. 2). На наявність антитіл до збудника сифілісу було обстежено 806 558 зразків донорської крові, з них 56 610 (7 %) – від платних донорів та 749 948 (93 %) – безплатних. Виявлено 8 452 (1,05 %) серопозитивних зразків донорської крові, з яких 209 від платних донорів та 8 243 у безплатних. Показник поширеності сифілісу серед платних і безплатних донорів становив відповідно 369,2 і 1099,1 на 100 000 донацій. Середній показник поширеності сифілісу серед донорів України у 2006 р. становив 1047,9 на 100 000 донацій. Найвищі показники поширеності сифілісу серед донорів зареєстровано у Кіровоградській, Закарпатській, Чернівецькій областях. Найнижчі показники поширеності сифілісу відмічено серед донорів Волинської, Сумської, Донецької областей та м. Севастополь.

Висновки

1. Відмічається ріст поширеності гемотрансмісивних інфекцій серед донорів крові України, в першу чергу ВІЛ-інфекції, гепатиту С, сифілісу. Характерне регіональне зростання носіїв вказаних інфекцій серед донорів (Дніпропетровська, Донецька, Миколаївська, Одеська обл.). Вірусосійство гемотрансмісивних інфекцій у 3 рази більше у безплатних донорів порівняно з платними донорами.

2. Кількість несправжньо-позитивних результатів – визначення антитіл до ВІЛ-1/2 при роботі з тест-системами ІФА ВІЛ 1/2 і DIA HIV 1/2 фірми «Діапроф Мед» (Україна) складає 0,52 %; ІФА-АНТИ-НІВ «Діагностические системы»(Росія) – 0,35 %; Genscreen (Франція) – 0,05 %.

Показник специфічності – визначення антитіл до ВІЛ-1/2 становить при роботі з тест-системами ІФА ВІЛ 1/2 і DIA HIV 1/2 фірми «Діапроф Мед» (Україна) – 99,5 %; ІФА-АНТИ-НІВ «Діагностические системы» (Росія) – 99,6 %; SDP (Франція) – 99,9 %.

3. Кількість повторно позитивних результатів скринінгу зразків донорської крові на наявність

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

маркеру вірусу гепатиту В (HBsAg), які збіглися з первинно позитивними при застосуванні тест-систем ДІА-HBV фірми „Діапроф Мед» (Україна), становить 69,6 %, а при застосуванні тест-систем ІФА HBsAg «Диагностические системы» (Росія) – 84,0 %.

4. Кількість повторно позитивних результатів скринінгу зразків донорської крові на наявність антитіл до вірусу гепатиту С, які збіглися з первинно позитивними при застосуванні тест-систем ДІА-HCV фірми „Діапроф Мед» (Україна), становить 84,2 %, а при застосуванні тест-систем ІФА-АНТИ-HCV «Диагностические системы»(Росія) – 71,9 %. Найефективнішими тест-системами зі скринінгу вірусу гепатиту С є тест-системи Vitrotest (Україна) – 91,2 %.

5. Відносна кількість первинно позитивних результатів зразків донорської крові на збудника сифілісу, які підтвердилися як повторно позитивні, становила на тест-системах ДІА Syph фірми «Діапроф Мед» (Україна) – 1,0 %, а на тест-системах ДІА Syph фірми «Диагностические системы» (Росія) – 1,2 %, за допомогою КСР – 3,0 %.

Література

1. Новак В.Л., Гриза П.В., Вільхова Т.К. Інфекційна безпека донорської крові та шляхи її досягнення // Інфекційні хвороби. – 2001. – № 3. – С. 5-10.
2. Вільхова Т.К., Гриза П.В., Чернет О.М. Проблема безпеки донорської крові // Безкровна хірургія. Сучасна концепція гемотрансфузійної терапії: Наук.-практ. конф. – Житомир, 2001. – С. 44-46.
3. Застосування швидких тестів у лабораторній діагностиці інфекційних хвороб: Методичні рекомендації. – К., 2004. – 36 с.
4. ВІЛ-інфекція в Україні: Інформаційний бюлетень. – К., 2006. – № 25. – 31 с.

INCIDENCE OF BLOOD-TRANSMITTED INFECTIONS AMONG THE DONORS OF UKRAINE

I.M. Myskiv, M.K. Polatayko, P.V. Hryza, T.M. Maksymova
SUMMARY. The article reviews the issue of incidence of blood transmitted infections among the donors of Ukraine and efficiency of the test-systems of different producers in testing donor blood for the presence of markers of blood-transmitted infections.
Key words: donor, blood-transmitted infections, incidence, test-systems.